

ФУНКЦІЇ СКРИБОНІВ У КОНТЕКСТІ ДИПЛОМАТІЇ ВІЗАНТІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У 40–80-Х РОКАХ VI СТ.

Сергій Козловський

FUNCTIONS OF THE SCRIBONES IN THE CONTEXT OF BYZANTINE DIPLOMACY IN THE 540s – 580s

Serhii Kozlovskyi

Relevance. *The intensification of the Byzantine Empire's foreign policy during the reign of Justinian I (527–565) was accompanied by the formation of new specialized units, among which the scribes held a distinctive place. Studying their role is crucial for understanding the evolution of the early Byzantine military-administrative and diplomatic systems, as the scribes combined functions of elite guards, diplomatic couriers, and executors of special imperial assignments. The limited and fragmentary nature of the source base makes this topic highly relevant for contemporary Byzantine studies, as it allows for clarifying the peculiarities of the power apparatus functioning during the period of the empire's maximum territorial expansion.*

The aim of this study is to establish the primary functions and powers of the scribes within the context of the Byzantine Empire's military and diplomatic systems in the 6th century, as well as to determine the chronological boundaries of their existence based on a comparative analysis of specific missions and the incorporation of achievements from modern Byzantine scholarship.

Methods. *The research is based on a comparative analysis of testimonies from 6th-century contemporaries – Agathias Scholasticus, Menander Protector, Theophylact Simocatta, John of Ephesus. Methods applied include historical source criticism, comparative analysis of precedents involving scribes' missions.*

Results. *Unlike traditional elite units, the scribes primarily performed functions as diplomatic envoys, escorts, and guards for generals and high-ranking captives. Key missions involving scribes Anthemius, Metrianus and Comentiolus were analyzed, including: the imprisonment of Pope Vigilius (537–555), the investigation into the murder of the Colchian king Gubazes (554), and negotiations with the Avar khagan Bayan (583). The sources emphasize the scribes' higher status compared to ordinary soldiers of the active army.*

Conclusions. *The conducted analysis indicates that the scribes constituted a unique hybrid unit that served the needs of both the military and diplomatic spheres of the empire under Justinian I and in subsequent decades. The obtained data allow for refining their place in the hierarchy of Byzantine forces and confirm the existence of the scribes corps at least from the 540s.*

Keywords: *Byzantium/Easter Roman Empire, diplomacy, magisterium militum, Avars, Justinian, limes.*

Питання формування та залучення спеціалізованих військових посадовців у ході дипломатичних місій та при бойових діях залишається класичною проблемою для дослідників мілітарної історії незалежно від хронотопу, що піддається розгляду. Епоха Домінату (III–VII ст.) у цьому контексті не є винятком. Окреслений період становить особливий інтерес для науковців з огляду на видозміни у структурах елітарних підрозділів війська Римської імперії з часу самостійного правління Константина I (306–337) та ліквідації ним підрозділів особистої охорони августів та губернаторів провінцій – преторіанських когорт та ал equites singulares domini nostris як у 312 р. (Frank 1969, р. 48).

Як відомо, протягом III–V ст. із категорії «мобільного» війська Імперії виокремилось кілька типів військ, які виконували функції власне елітних бойових підрозділів, були наблизненими автократорів або ж охороняли столиці Західної та Східної частин Імперії. Місце серед них зай-

мали: 1) палатинські ауксилії (лат. *auxilia palatinae*); палацові схоли (лат. *scholae palatinae*); 3) корпус «захисників божественного тіла» (лат. *protectoris divini lateris*), відомий як «протектори»; 4) доместики (лат. *domestici*). Статус окреслених угруповань був розрізненим з юридичної точки зору. Незважаючи на це, усі вони входили до складу війська Імперії (Frank 1969, р. 40–43; 81–92; 96–114).

Розширення адміністративного корпусу Візантії з часу правління імператора Зенона (474–475; 476–491) та Анастасія (491–518) потягнуло за собою реорганізацію наявних типів гвардії та польового війська (Frank 1969, р. 208–213; Kaldellis, Kruse 2023, р. 36–39; 51–59). Увага у цьому контексті відводилась чинам, що виконували функції супроводу чиновників, охорони імператора та його наближених, а також приймали участь у дипломатичних місіях до стану сусідів Імперії. Яскраво це проявилось у ході територіального розширення Візантії на час правління Юстиніана I (Kaldellis, Kruse 2023, р. 75–79; Frank 1969, р. 214–219). Протягом військових реформ 10–50-х років VI ст. зі стану гвардії, сформованої в минулі століття, згенерувалась плеяда елітарних підрозділів – ескубіторів (лат. *excubitores/excubiti*), спатаріїв (лат. *spatharii/spatharioi*) та скрибонів (лат. *scribones*) (іл. 1). Окрема роль серед них відводиться скрибонам – офіцерам, які первинно виконували роль імператорських кур'єрів до стану військових магістрів та очільників сусідів Імперії. Їх унікальний статус у межах військової систе-

Іл. 1. Бійці гвардійського підрозділу (імовірно ескубітори), зображені на мозаїці Сан-Вітале (Равенна, Італія), бл. 547 р. Джерело зображення: <https://hilarywhite.substack.com>

ми Константинополя пояснювався також відсутністю усталеного дипломатичного апарату в політиях раннього Середньовіччя (Luttwak 2009, p. 6; 95–96).

Попри роль, яку відігравали скрибони для Юстиніана та його наступників, джерельний матеріал, що повідомляє про їх участь у політичному житті Імперії, стосується насамперед напружаних сучасників реалій VI ст. Більше того, свідчення про утворення корпусу скрибонів відсутні серед новел імператора. Чітку характеристику скрибонів подав Феофілакт Сімокатта у книгах I, VII та VIII твору «Історія» (Theophylact 1986, p. 25; 183; 217). Побіжні згадки місії за участі імператорських посланців були викладені Агафієм Міренейським у III книзі трактату «Про правління Юстиніана» (Agathias 1828, p. 170) та Іоанном Ефеським у «Церковній історії» (John of Ephesus 1860, p. 409; 429; 435–436).

Повідомлення згаданих авторів стосуються подій 50-х років VI ст., коли скрибони були усталеним явищем у структурі військово-адміністративного корпусу Імперії. Забігаючи наперед, зауважимо, що з цього випливав обмежений характер повідомлень про їх функції. Одне із найраніших у часі свідчень щодо задіяння скрибонів як імператорських посланців міститься у LXI розділі «Книги понтифіків» (лат. Liber pontificatis) – компілятивної збірки життєписів наступників апостола Петра, укладеній орієнтовно у 50-х роках VII ст. (The Book of the Popes 1916, p. 156) Описана у «Книзі...» місія скрибона Антемія (лат. Anthemius) до римського папи Віглія (537–555) відбулась наприкінці 545 р.

Обмежений фактологічний матеріал наративних джерел безпосередньо вплинув на характер визначення ролі та функцій спатаріїв у військовій системі Константинополя (Bury 1911, p. 58–59; Jones 1964, p. 658–659; Treadgold 1995, p. 92–93). Певну увагу скрибонам приділяли також вітчизняні дослідники (Лагодич 2023, с. 86–91). Незважаючи на це, перелічені автори обмежувались критичними коментарями до ролі скрибонів при конкретній дипломатичній місії, не подаючи при цьому узагальненої картини функцій офіцерів. Щоправда, серед окреслених дослідників уваги заслуговує візія В. Тредголда, який датував ґенезу корпусу скрибонів часом правління Лева I (457–474) та пов'язував із декуріонами (лат. decuriones, букв. десятниками) ескубіторів (Treadgold 1995, p. 92–93). Останні, у свою чергу, виконували функції елітного бойового підрозділу, який розміщувався у Константинополі та не приймав безпосередньої участі у походах на варварів. Зі свого боку можемо констатувати, що навряд скрибони безпосередньо перебували у структурі загону ескубіторів протягом VI ст. або раніше. Гіпотетичне перебування скрибонів на офіцерських посадах серед ескубіторів навряд оминув би увагою Коріпп Африкан Граматик, який описував церемонії в Константинополі, що відбувались у перші роки правління Юстина II (565–578) (Corippi 1581, p. 15–70).

Окрім теоретичної характеристики повноважень скрибонів, не можемо ігнорувати археологічний матеріал, пов'язаний зі статусом імператорських посланців. Зокрема, на екстраординарний статус скрибонів вказувала печатка із зображенням монограми у формі хреста. Введення у обіг подібних знахідок відбувалось завдяки зусиллям Г. Закоса та А. Веглері (Zacos, Vegler 1972, 45; 105) (іл. 2).

Хронологічно перша задокументована місія за участі скрибона, як було вказано вище, була викладена анонімним автором у «Книзі понтифіків», присвяченому каденції папи Віглія (The

Іл. 2. Печатка скрибона, датована VI ст. На аверсі (зліва) – хрестоподібна монограма D – H – R – O – T (імовірно, Theodorus) з облямівкою. На реверсі: напис у три ряди «SCRIBON/OS». Джерело зображення на атрибуцію подані за даними: <https://www.doaks.org>

Book of the Popes 1916, p. 156). Відомості, подані у ній щодо повноважень скрибонів, є ситуаційними та стосуються часового проміжку листопада-грудня 545 р. Станом на цей період, Константинополь розглядав Престол Святого Петра суб'єктом у контексті дипломатії на Апеннінах. На практиці, це відобразилось у призначенні Вігілія, до цього диякона, папою «*на місце [його попередника] Сільверія (536 – 537)*» (The Book of the Popes 1916, p. 150; 152). Формальною причиною відсторонення Сільверія, у свою чергу, було звинувачення понтифіка у бажанні передати Рим під володарювання готського короля Тотіли (541–552) (The Book of the Popes 1916, p. 151). Незважаючи на це, автор «Книги...» чітко повідомляє, що критичне відношення візантійців до Сільверія, як і до Вігілія, було викликане Суперечкою про «три глави» – церковним конфліктом, викликаним ревізією постанов Халкідонського собору 451 р. із подальшим засудженням творів єпископів Феодора Мопсуестійського, Феодорита Кірського та Іви Едеського.

Калейдоскоп догматичних суперечностей, попри свій вплив як на єдність тодішньої Церкви загалом, так і на відносини між Римом та Константинополем, однак, не є темою нашого огляду. Достатньо констатувати, що у ході розвитку суперечки про «три глави», у 536 р. папа Агапіт (535–536) позбавив кафедри патріарха Константинополя Анфіма (The Book of the Popes 1916, p. 145). Останній при цьому користувався підтримкою імператориці Феодори, яка, за матеріалом «Книги...», системно інспірувала «*пошук будь-яких причин*» задля скинення того чи іншого понтифіка у Римі (The Book of the Popes 1916, p. 151). Це ж відбулось і щодо Вігілія, якого, у ході листування, імператриця звинуватила у порушенні обіцянки повернути кафедру Анфіму (The Book of the Popes 1916, p. 155).

Аргументи папи щодо раніше накладеної на Анфіма анафеми не були сприйняті Феодорою. Наприкінці листопада 545 р. вона вислала до Риму скрибона Антемія «*з найвищим імператорським наказом знайти [...] Вігілія у Латерані або в іншій церкві, посадити на його корабель на привезти до Константинополя*» (The Book of the Popes 1916, p. 156). Дотичні свідчення «Книги...» щодо місії Антемія дозволяють констатувати, що до повноважень скрибона у цей період належало також вручення «*подарунків населенню*» міст, повз які пролягав його шлях – очевидно, Риму та Остії, куди він прибув з Константинополя (The Book of the Popes 1916, p. 156). Подальші свідчення щодо служби Антемія відсутні. Незважаючи на це, події листопада-грудня 545 р. розвивали на користь Імперії, а наказ Феодори було виконано.

Наступною задокументованою місією за участі скрибонів були події 554–556 рр. на теренах, підпорядкованих військовому магістерію Вірменії. У ході кадрових перестановок у структурі колхів, союзників Імперії на Кавказі, було вбито їх царя Губаза II (бл. 541–555). За повідомленнями Агафія Міренейського, причиною цього був опортунізм візантійських дуксів Мартина, Іоанна та Рустіка, що не знаходило підтримки в Губаза (Agathias 1828, p. 139–145). Рішення вбити царя колхів було прийняте в ініціативному порядку серед представників офіцерського корпусу магістерія та суперечило дипломатичному курсу Візантії у регіоні. Після вбивства Губаза, звинуваченого дуксами у симпатіях до персів, частина колхів підняла повстання проти візантійців. Паралельно, колхідські нобілі звернулись до автократора з метою «*розкрити всю брехню про Губаза [поширену Мартином та Рустіком] і те, що [Губаз] ніколи не замислював нічого лихого проти ромеїв*» (Agathias 1828, p. 169–170).

Наслідком звернення «найбільш знатних з роду колхів» було спрямування до магістерія Вірменії комісії під очоленням сенатора Афанасія з метою «*всебічного розслідування злочину та суду відповідно до законів ромеїв*» (Agathias 1828, p. 171). Після прибуття Афанасія до форпосту Аспарунт (грец. Ἀσπαρτός/Ἀσπυρτος; на південь від Батумі, суч. Грузія) та ув'язнення дукса Рустіка, частина обвинувачуваних втекла. Для їх упіймання було спрямовано «*одного з імператорських списоносців (грец. δορυφόρος) яких також називають скрибонами*» Местріана (лат. Mestrianus) (Agathias 1828, p. 171). Наратив Агафія щодо функцій Местріана є обмеженим, однак дозволяє констатувати, що він, подібно Антимію, був імператорським посланцем з екстраординарними повноваженнями. У ході місії 554–556 рр., до повноважень Местріана входило: 1) «*надання допомоги Афанасію та виконання його вказівок*»; 2) взяття під варту вбивць Губаза та «*утримання в кайданах*» до завершення розслідування (Agathias 1828, p. 171). Зрештою, усвідомленість імператора та учасників місії Афанасія дозволили втримати колхів на боці Візантії після проведення судового процесу над вбивцями (Agathias 1828, p. 206–236).

Наступні згадки про задіяння скрибонів подані Іоанном Ефеським у «Церковній історії» та датовані 565 р. та 577 р. відповідно. У основі своїй, вони є репрезентативними. Так, при згадці ув'язнення аварських посланців після погроз, озвучених ними автократору, Юстин II наказав «*схопити їх у Халкідоні, де поставили загін зі скрибонів та схоляріїв*» (John of Ephesus 1860,

р. 429). У цілому, це повідомлення відображає ті ж повноваження імператорських посланців, що були описані Агафієм. Прецедент 574–575 рр. описує збори пунтегої військового магістерія Сходу одразу після призначення його командиром Маврикія. За Іоанном, Маврикій *«виступив із великими силами, з ескубіторами та скрибонами [...] та досягнув Каппадокії»* (John of Ephesus 1860, р. 435–436). У ході виправи на персів, той же полководець *«брав із собою багатьох ромеїв, що йому траплялись, і ескубіторів, і скрибонів»* (John of Ephesus 1860, р. 409). Імовірно, що в описаних випадках скрибони вимушено виконували функції охоронців магістра, що звично було прерогативою ескубіторів (Frank 1969, р. 122; 137). Незважаючи на це, дегенеративне становище Східного лімесу та поразки, нанесені Ераншахром ромеям у ході кампаній 573–575 рр., змусили полководця залучати до служби у якості гвардійських сил підрозділи, на яких первинно не покладались ці функції.

Схожа тенденція зберігалась і в наступні десятиліття. З інтронізацією Маврикія (582–602) основним ареалом діяльності скрибонів стали терени Фракійського діоцезу. До цього часу, Дунайський лімес був прорваний аварами та склавінами у ході бойових дій 568–570 рр. та 581 р. (Menander 1985, р. 130–145; 148–151; 238–241) У 583 р. розгорнулась чергова війна з аварами, до якої Візантія не була підготовленою (Theophylact 1986, р. 24–25). Після зайняття кочовиками міста Анхіал (суч. Помор'є, Болгарія), до аварського кагана Баяна була спрямована місія з метою *«укладення перемир'я»* (Theophylact 1986, р. 25). Серед її учасників був офіцер Коментіол (лат. Comentiolus), чин якого Феофілакт описує як *«особистий охоронець імператора, якого латиною називають скрибоном»* (Theophylact 1986, р. 25). Ієрархічно, Коментіол підпорядковувався Ельпідію, *«одному із сенаторів [...], який займає чин претора»* та очолював посольство до кагана (Theophylact 1986, р. 25). Попри зрив місії, Феофілакт подав детальну картину ходу переговорів з аварами. Констатуємо, що у ході посольства скрибон очевидно перевищив свої повноваження та вступив у перепалку з Баяном. Незважаючи на це, на Коментіола не були накладені санкції після повернення до Константинополя (Martindale 1992a, р. 321–325).

До початку VII ст., свідчення про скрибонів обмежені на стосуються винятково капманій ромеїв на Балканах. Зокрема, у ході каденції військового магістра Петра протягом 595 р., у середовищі його наближених перебували принаймні два скрибони, один з яких (ім'я другого не було наведене Феофілактом) носив ім'я Бонос (лат. Bonosus). У обидвох випадках, вони характеризуються як *«охоронці імператора»*, що виконували спеціальні доручення Петра: зокрема покарань бунтівного населення та підготовки виправ на склавінів (Theophylact 1986, р. 183; 217).

Співставлення наративів «Книги понтифіків», Агафія, Іоанна та Феофілакта дозволяє зробити висновки щодо функцій скрибонів та їх місця в ієрархії військово-адміністративного корпусу Візантії. У описуваних хроністами прецедентах, Антемій та Местріан представляли собою кур'єрів Юстиніана. До їх повноважень входило озвучення наказів щодо ув'язнення обвинувачуваних у антиімперській політиці та супровід їх до в'язниць до завершення суду. Подібно іншим офіційним представникам автократора, скрибони у якості тодішнього дипломатичного формуляру роздавали символічні подарунки. Однак, видача їх стосувалась не представників локального нобілітету, а міського патриціату, як у випадку з подіями листопада-грудня 546 р.

Попри існування у військово-адміністративному корпусі Імперії посланців зі схожими повноваженнями, як-от спатаріїв, юрисдикція скрибонів вимірювалась суто фронтиром Візантії, а не сусідніми з Імперією теренами. Матеріал сучасників не містить опису місій скрибонів, спрямованих до сусідів Константинополя з метою укладення союзів чи загалом переговорів. Наше твердження знаходить аргументи і у локалізації печаток скрибонів, віднайдених суто на теренах Апеннін, Передкавказзя й Таврії.

Після 565 р. до функцій скрибонів додалась охорона палаців у Константинополі та супровід військових магістрів у ході виправ на ворогів Імперії. Обмежений фактологічний матеріал джерел не дозволяє констатувати, чи входили ці функції первинно до повноважень скрибонів, або ж були вимушеною мірою спадкоємців Юстиніана з огляду на обмеження мобілізаційного ресурсу до війська ромеїв в цілому. Згадки сучасниками імен скрибонів дозволяють констатувати, що протягом 40-х років VI ст. та аж до початку VII ст. етнічний склад цього корпусу вимірювався жителями романізованих областей. За аналогією із теренами, з яких походила відсоткова більшість представників військової знаті Імперії, можемо припускати, що більшість скрибонів могла бути за походженням фракійцями, іллірійцями або каппадокійцями. Починаючи з середини VII ст. до їх числа, імовірно, почали зараховувати германський етнічний елемент.

Ієрархічно, скрибони підпорядковувались імператорам або представникам імператорської фамілії на пряму та користувались значним кредитом довіри Юстиніана та його наступників. Ілюстрацією цього є місії 546 р. та 554 р., пов'язані з утриманням бранців, які займали військові

чини та були церковними прелатами. Починаючи з 80-х років VI ст., скрибони залучались до охорони високопосадовців у ході дипломатичних місій та полководців.

Список джерел та літератури References

- Agathias Myrinaei Historiarum Libri Quinque, 1828. Cum versione latina et annotationibus Vulcanii B. Niebuhris B. graeca recensuit. Bonnae.
- BURY, J., 1911, The imperial administrative system in the Ninth Century, with a revised text of Kletorologion of Philotheos. London: Oxford University Press.
- Corippi Africani Gramatici, 1581, De Laudibus Justini Avgusti Minoris, Heroico Carmine, Libri IV, Antwerpiae.
- FRANK, R., 1969, Scholae palatinae. The palace guards of the Later Roman Empire. Rome: American Academy.
- JONES, A., 1964, The Later Roman Empire. 284–602, vol. II. Oxford: Basil Blackwell.
- KALDELLIS, A., KRUSE, M., 2023, The Field Armies of the East Roman Empire (361–630). Cambridge: University Press.
- LUTTWAK, E., 2009, The grand strategy of the Byzantine Empire. Cambridge: Harvard University Press.
- MARTINDALE, J., 1992a, The Prosopography of Later Roman Empire. Vol. III, A. D. 527–641 (Vol. IIIB), Cambridge: Cambridge University Press.
- MARTINDALE, J., 1992b, The Prosopography of Later Roman Empire. Vol. III, A. D. 527–641 (Vol. IIIA), Cambridge: Cambridge University Press.
- The Book of the Popes (Liber pontificatis). To the pontificate of Gregory I, 1916. Translated with introduction by Loomis, L. New York: Columbia University Press.
- The History of Menander the Guardsman, 1985, Introduction essay, text, translation and historical notes Blockley R., Liverpool.
- The History of Theophylact Simocatta, 1986, Translation with Introduction and Notes Whitby M., Whitby M., Oxford.
- The Third Part of the Ecclesiastical History of John Bishop of Ephesus, 1860, Translated by Smith R., Oxford.
- TREADGOLD, W, 1995, Byzantium and Its Army. 284–1081. Stanford: Stanford University Press.
- ZACOS, G., VEGLER, A., 1972, Byzantine Lead Seals, vol. I. Basel: Verlag J.J. Augustin-Glückstadt.
- ЛАГОДИЧ, В., 2023, Скрибон Коментіол як посол до аварів у 583 р. [Scribo Comentiolus as ambassador to the Avars in 583]. Етнічна історія народів Європи, 70, 86–91. LAHODYCH, V., 2023, Skrybon Komentiol yak posol do avariv u 583 r. [Scribo Comentiolus as ambassador to the Avars in 583]. Ethnic History of European Nations, 70, 86–91. [In Ukrainian].

Функції скрибонів у контексті дипломатії Візантійської імперії у 40–80-х роках VI ст.

Актуальність. Активізація зовнішньої політики Візантійської імперії за правління Юстиніана I (527–565 рр.) супроводжувалася формуванням нових спеціальних підрозділів, серед яких особливе місце посіли скрибони (лат. scribonēs). Вивчення їхньої ролі є важливим для розуміння еволюції військово-адміністративної та дипломатичної систем Візантії, оскільки скрибони поєднували функції елітної охорони, дипломатичних кур'єрів та виконавців спеціальних імперських доручень. Обмеженість та фрагментарність джерельної бази робить цю тему актуальною для сучасної візантиністики, адже дозволяє уточнити особливості функціонування апарату влади в період максимальної територіальної експансії Імперії.

Метою розвідки є встановлення основних функцій та повноважень скрибонів у контексті військової та дипломатичної систем Візантійської імперії VI ст., а також визначення хронологічних меж їхнього існування на основі компаративного аналізу конкретних місій та залучення доробку сучасної візантиністики.

Методи. Дослідження базується на компаративному аналізі свідчень сучасників VI ст. – Агафія Міренейського, Менандра Протектора, Феофілакта Сімокатти, Іоанна Ефеського.

Застосовано методи історичної критики джерел, порівняльного аналізу прецедентів місії за участю скрибонів та узагальнення напрацювань американських і європейських візантиністів XX ст.

Результати. На відміну від традиційних елітних підрозділів (доместиків, протекторів доместиків, схоляріїв, ескубіторів), скрибони переважно виконували функції дипломатичних посланців, супроводу та охорони полководців і високопоставлених полонених. Проаналізовано ключові місії за участю скрибонів Антемія, Метріана, Нарсеса та Коментіола, зокрема: ув'язнення папи Вігілія (537–555), розслідування вбивства царя колхів Губаза (554 р.) та переговори з аварським каганом Баяном (583 р.). Джерела підкреслюють вищий статус скрибонів порівняно зі звичайними воїнами діючої армії.

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що скрибони становили особливий підрозділ, який обслуговував потреби як військової, так і дипломатичної сфери імперії за Юстиніана I та в наступні десятиліття. Отримані дані дозволяють уточнити їхнє місце в ієрархії візантійських сил та підтверджують існування корпусу скрибонів принаймні від 40-х рр. VI ст.

Ключові слова: Візантія/Східна Римська імперія, дипломатія, військовий магістерій, авари, Юстиніан, лімес.

Serhii Kozlovskyi, PhD (in History), Associate Professor of the Department of Medieval History and Byzantine Studies, Faculty of History, Ivan Franko National University of Lviv.

Сергій Козловський, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії середніх віків та візантиністики, історичний факультет, Львівський національний університет імені Івана Франка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4590-2433>

Received: 16.01.2026

Advance Access Published: February, 2026